

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา ส 22101
หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

Developing Problem-Based Learning Activities for the learning Unit on
“Sufficiency Economic, Goods Production and Service” in the S22101 Social
Study Courses For Grads 8 Students

กนกวรรณ ศรีนรจันทร์ (Kanokwan Srinorajan) *

อังคณา ตุงคะสมิต (Angkana Tungkasamit) **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning : PBL) รายวิชา ส22101 สังคมศึกษาพื้นฐาน หน่วยการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 2) เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้นักเรียนจำนวนร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา ร้อยละ 70 ขึ้นไป 3) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้นักเรียนจำนวนร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 70 ขึ้นไป กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2/1 โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน จำนวน 3 วงจร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ รายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 7 แผน 2) เครื่องมือสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบบันทึกประจำวันของผู้วิจัย แบบสังเกตการสอนของครูโดยผู้ช่วยวิจัย และแบบสัมภาษณ์นักเรียน 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลการจัดการกิจกรรมการเรียน ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยค่า สถิติพื้นฐาน ร้อยละค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับนักเรียน

คำสำคัญ: การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ปัญหาเป็นฐาน เศรษฐกิจพอเพียง

Keywords: The development of learning activities, Problem-Based Learning, the sufficiency economic

* นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มวิชาเฉพาะการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถานการณ์ และบริบท การจัดการเรียนรู้ ใช้ปัญหาในท้องถิ่นเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น สร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน การศึกษาค้นคว้า ข้อมูลโดยใช้สื่อที่หลากหลาย สร้างความรู้กระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทำงานร่วมกัน ช่วยให้นักเรียนฝึกใช้การคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ สื่อสาร สรุปองค์ความรู้ได้

2. ผลการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการจัดการ กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.33 ของนักเรียนทั้งหมด คะแนนเฉลี่ย 23.06 คิดเป็นร้อยละ 82.36 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

3. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้า และบริการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า จำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 30 คน คิดเป็น ร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมดคะแนนเฉลี่ย 23.23 คิดเป็นร้อยละ 77.43 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

Abstract

The objectives of this research were to 1) developing the Problem-Based Learning Activity for the learning Unit on “Sufficiency Economic, Goods Production and Service” in the S22101 Social Study Courses for Grads 8 Students, 2) developing the problem solving skills of grade 8 students, so that 70 percent of all students had more than 70 percent of problem solving ability score, 3) developing the learning effectiveness for social study class for the sufficiency economic and goods and service production of grade 8 students, so that 70 percent of all students had more than 70 percent of learning effectiveness score. The target group consisted of 30 grade 8 classroom 8-1 students in Banpaowittaya school Changwat Chaiyaphum during the first semester of the 2012 academic year. The study followed classroom action research procedure consisting of 3 spirals. The research tools included 1) 7 lesson plans based on the problem-Based Learning on the unit of “sufficiency economic and goods and service production” 2) the reflection tool which consisted of the researcher’s diary, a teaching behavior observation form to be filled up by the co-researcher, and a student interview form 3) the evaluation tool which consisted of a problem-solving ability test and a learning achievement test to be administered. The collected qualitative data were analyzed by means of a content analysis while the quantitative data were analyzed by means of basic statistics of percentage, arithmetic mean and standard deviation.

The research results were able to be summarized as follows:

1. The researcher developed the Problem-Based Learning: PBL activity, which focused on the students. The students participated and presented their ideas for managing the learning, which was able to change suitably for students, situations, and contents. The learning management used the local problems as the motivator for the curiosity of the students, and then built the knowledge from team work to solve the problem or situation related to daily life. The researchers researched the information from a variety of media, built the team work process to support the mutual work development, to practice the students for analysis thinking, criticizing, communicating, and summarizing the knowledge.

2. The development of the problem solving skills of grade 8 students by using the Problem-Based Learning activity found that the students, who had the problem solving skill passed the standard, were at 70 percent or 28 students equaled to 93.33 percent of all students. Their average score was at 23.06 equaled to 82.36 percent, which passed the determined criteria.

3. The development result of the learning effectiveness for social study class for the the learning Unit on “Sufficiency Economic, Goods Production and Service” in the S22101 Social Study Courses for Grads 8 Students found that the students, who had the score passed the standard, were at 70 percent or 30 students equaled to 100 percent of all students. Their average score was at 23.23, equaled to 77.43 percent which passed the determined criteria.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิต ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัสแก่ชาวไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อันจะช่วยเป็นหลักในการคิด แนวทาง และเครื่องนำทางไปสู่การพัฒนา โดยมีจุดเน้นของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่การใช้ให้เห็นถึงการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนตามทางสายกลางของประชาชนในทุกระดับ

กระทรวงศึกษาธิการมีความตระหนักและเห็นคุณค่าในการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงมีนโยบายนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กระบวนการการเรียนการสอนในโรงเรียน และประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในการดำเนินชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของประชาชนไทยในที่สุด (จรรยาพร ธรณินทร์, 2552)

สังคมไทยในปัจจุบันได้เติบโตขึ้นท่ามกลางกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย

ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมาก ในทุกด้าน จนเกิดผลลบติดตามมาด้วย สิ่งสำคัญ ก็คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนด ชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิมต้องถูกกระทบกระเทือน (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2553) การศึกษาในรูปแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขและสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นได้

ปัจจุบันการจัดการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบปัญหาด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนยังไม่บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ การเรียนรู้โดยการท่องจำหนังสือไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเผชิญและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันได้ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็นมากขึ้น โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา พบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีเนื้อหามาก วิธีการสอนของครูยังใช้วิธีการบอกความรู้ โดยยึดหลักวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่ยึดผู้เรียนเป็น

สำคัญ ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาในชีวิตได้ ผู้เรียนขาดการสร้างและเชื่อมโยงองค์ความรู้ออกไปสู่ชีวิตจริงด้วยตนเอง ซึ่งส่งผลให้การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบสอง เมื่อวันที่ 21-23 มกราคม 2550 ด้านผู้เรียนพบว่า มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 39.51 อยู่ในระดับคุณภาพที่ควรปรับปรุงด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตประจำวันได้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550) ผลจากการประเมินทำให้ครูผู้สอนตระหนักและเห็นความสำคัญที่ต้องแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกและเตรียมให้นักเรียนเกิดทักษะความรู้ สามารถเผชิญกับสถานการณ์ได้อย่างเข้มแข็ง สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ได้ตามเป้าหมายในระดับที่น่าพอใจ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า การจัดการเรียนด้วยวิธีดังกล่าว เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิต การฝึกผู้เรียนให้มีความสามารถในการแก้ปัญหา ดังที่ สุปรียา วงษ์ตระหง่าน (2544) ได้สรุปเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ว่า 1) เพื่อสร้างโครงความรู้ที่มีรูปแบบ 2) เพื่อพัฒนากระบวนการความคิดที่มีเหตุผล 3) เพื่อพัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างเสรี 4) เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน การได้ฝึกเรียนโดยการแก้ปัญหา

ด้วยเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มาใช้ในงานวิจัยจึงได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ เรื่องของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา ส 22101 หน่วยการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการแก้ปัญหา และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning : PBL) รายวิชา ส22101 สังคมศึกษาพื้นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้นักเรียนจำนวนร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา ร้อยละ 70 ขึ้นไป
3. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้นักเรียนจำนวนร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร้อยละ 70 ขึ้นไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้รายวิชา สังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการในห้องเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 3 วงจร แต่ละวงจรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยใช้สถานการณ์ปัญหาจากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นสื่อการเรียนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้และแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาแก้ปัญหาให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจปัญหานั้นอย่างชัดเจน โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียน โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) คือ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าหาคำตอบ ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน

3. แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง เครื่องมือ ที่ใช้ในการวัดความสามารถในการแก้ไขปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีลักษณะเป็นโจทย์ของสถานการณ์ ที่มีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ และขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหา แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นแบบคำถาม ปลายเปิด แล้วนักเรียนสามารถ ระบุประเด็นที่สอดคล้องกับปัญหาตามขั้นตอนการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอนของ weir, 1974 คือ 1) ชั้นระบุปัญหา 2) ชั้นวิเคราะห์ปัญหา 3) ชั้นเสนอวิธีแก้ปัญหา 4) ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์ โดยแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาที่ใช้ในงานวิจัยนี้ เป็นแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาใช้ทดสอบเมื่อสิ้นสุดการทดลองจำนวน 28 ข้อ

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกโดยเนื้อหาที่นำมาใช้ในแบบทดสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในแผนจัดการเรียนรู้ โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้ทดสอบเมื่อสิ้นสุดการวิจัยจำนวน 30 ข้อ โดยมีเกณฑ์คือนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 70 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร้อยละ 70 ขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยนำหลัก การ และขั้นตอนการวิจัยการปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (Kemmis & McTaggart 1990 อ้างถึงใน ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537) มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นวางแผน 2) ขั้นปฏิบัติการ 3) ขั้นสังเกตการณ์ 4) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ

2. **กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย** คือ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2/1 โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา

อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ที่กำลังศึกษาใน ภาควิชาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 30 คน

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ชุด ดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในหน่วย การเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ รายวิชา ส22101 สังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 7 แผน ใช้เวลาสอนทั้งสิ้น จำนวน 16 ชั่วโมง

2) เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู แบบบันทึกประจำวันของครู และแบบสัมภาษณ์นักเรียน

3) เครื่องมือในการประเมินผลการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา แบบปรนัย 4 ตัวเลือก 28 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก 30 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการนำคะแนนจากแบบวัดความสามารถ ในการแก้ปัญหาและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน มาเทียบตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ นักเรียน จำนวนร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนร้อยละ 70 ขึ้นไป

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้จากการบันทึก การสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู ที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ได้เก็บรวบรวมในระหว่างปฏิบัติการ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบ ใช้ปัญหาเป็นฐานว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร และใช้เป็น แนวทางปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นโดยใช้การวิเคราะห์ เนื้อหา และนำเสนอในลักษณะของการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา สังคมศึกษา หน่วยการเรียนรู้เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อดังนี้

1. การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน รายวิชา ส 22101 สังคมศึกษา พื้นฐาน หน่วยการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับนักเรียน สถานการณ์ และบริบท การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาในท้องถิ่นเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนอยากรู้ อยากเห็น สร้างความรู้ จากกระบวนการทำงานกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการศึกษาค้นคว้าข้อมูล โดยใช้สื่อที่หลากหลายการทำงานใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนฝึกใช้การคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ สื่อสาร สรุปองค์ความรู้ได้ ผลการวิจัยค้นพบแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูที่จะนำไปปฏิบัติ

2. การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.33 ของนักเรียนทั้งหมด คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 23.06 คิดเป็นร้อยละ 82.36 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด การจัดการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จึงเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหา

3. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า จำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 23.23 คิดเป็นร้อยละ 77.43 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด การจัดการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จึงเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา พื้นฐาน หน่วยการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 3 วงจร นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจเนื่องจากเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่ต้องสร้างความตระหนักในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง การวิจัยด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และผู้ช่วยวิจัยได้มีส่วนร่วมวางแผน วิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหา ปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน การจัดสภาพแวดล้อม ทำให้นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน และให้ความสนใจกับกิจกรรมจนเกิดการเรียนรู้ ไทยทิพย์ สุวรรณกุล (2551) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้นอย่างชัดเจน ช่วยให้นักเรียนเพิ่มทักษะการสื่อสาร ทักษะการค้นคว้า ทักษะการนำเสนอองาน และทักษะสรุป

ความ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยการวิจัยเชิงการปฏิบัติ 3 วงจรทำให้เกิดผลดีต่อการจัดการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาขณะจัดการเรียนรู้ได้ โดยอาศัยการร่วมมือกันของผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และการรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ด้วยการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยบันทึกประจำวัน และการสัมภาษณ์นักเรียน จากนั้นนำข้อสังเกตมาสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในวงจรต่อไป ทำให้การจัดการเรียนรู้สามารถปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับนักเรียน เวลา และสถานการณ์ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มที่ ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์นักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่บอกว่า เป็นการจัดการเรียนที่นักเรียนชอบ มีสื่อการเรียนที่น่าสนใจได้ทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดความสามัคคี การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงเป็นการจัดการเรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2. การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า จำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.33 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือนักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา ร้อยละ 70 ขึ้นไป โดยมีคะแนนเฉลี่ยที่ 23.06 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกิจกรรมที่ใช้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์รอบตัวนักเรียน มาเป็นตัวกระตุ้นในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาาร่วมกัน ได้อภิปรายหาแนวทางแก้ไขปัญหา คิดวิเคราะห์ คิดแบบมีวิจารณญาณ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีทักษะในการเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรค เปลี่ยนบทบาทการเรียนรู้อจากผู้รับความรู้เป็นผู้แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในลักษณะการอภิปรายแสดงความคิดเห็น หาข้อสรุปอย่างมีเหตุผลร่วมกัน จนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง และสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ในแต่ละวงจรรักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์สถานการณ์หาประเด็นปัญหาที่สำคัญ หาสาเหตุ

ของปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์หาแนวทางแก้ปัญหาและประเมินผลลัพธ์จากการแก้ปัญหา จึงทำให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหา อภิปรายได้อย่างหลากหลาย ใช้กระบวนการทำงานที่เป็นระบบ สามารถทำความเข้าใจกับปัญหานั้นได้ชัดเจน เป็นการจัดการเรียนเพื่อฝึกการแก้ปัญหาที่ยึดหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของ John Dewey ที่ถือว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำเอง “Learning by Doing” สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมบัติ เผ่าพงศ์คล้าย (2546) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น

3. พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา สังคมศึกษา เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการผลิตสินค้าและบริการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า จำนวนนักเรียนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือนักเรียนจำนวนร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 70 ขึ้นไป ผลการวิจัยนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานส่งเสริมให้นักเรียนได้วิเคราะห์ ทำความเข้าใจกับปัญหา ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบจากสื่อ ใบความรู้ ค้นคว้าจากหนังสือในห้องสมุด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน อภิปรายสรุปความคิดโดยใช้แผนผังความคิด ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 สอดคล้องกับ ทิวาวรรณ จิตตะภาค (2548) ที่จัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้ยังเป็นไปตามทฤษฎีทางจิตวิทยา ที่เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านประสบการณ์การแก้ปัญหา นักเรียนจะได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาและกลยุทธ์การคิด (cindy E. Hmelo-silver' 2004) สอดคล้องกับ Noman และ Schmidt (1992 อ้างถึงใน ปัทมา โกมทุบุตร 2550) พบว่า นักเรียนที่เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ให้มี ความคงทนของ

การเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเป็นผู้แก้ปัญหาที่ดี และมีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลของการวิจัยไปใช้
1) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในขั้นตอนการกำหนดปัญหาครูต้องเตรียมวางแผนให้รัดกุมในการกำหนดสถานการณ์ ถ้าให้นักเรียนลงพื้นที่สังเกตจากสภาพจริง ต้องทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับขอบเขตในการสังเกต เพื่อความกระชับและไม่หลงประเด็น

2) การใช้กิจกรรมกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงระยะเวลาในการทำงาน ความเหมาะสมของภาระงาน กรอบเนื้อหาในการจัดกิจกรรมให้เกิดความสัมพันธ์กัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย
ควรมีการวิจัยรูปแบบการสอนนี้ในสาระอื่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- จรรยาพร ธรณินทร์. (2552). **ทำดีถวายพ่อ ชีวิตพอเพียง**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา.
- ทิวาวรรณ จิตตะภาค. (2548). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการสื่อสารด้วยการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน**. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไทยทิพย์ สุวรรณกุล. (2551). จุดเริ่มต้น PBL. **จูลสาร PBL วลัยลักษณ์**, 1(1), มกราคม 2551, 6-7.
- ปัทมา โกมุทบุตร. (2550). **Problem based learning at McMaster**. ค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2551, จาก <http://ww.med.cmu.ac.th>
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2553). **จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. ค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2554, จาก <http://www.chaipat.or.th>
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2537). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. **วารสารศึกษาศาสตร์**, 17(2), 1-15.
- สมบัติ เผ่าพงศ์คล้าย. (2546). **การส่งเสริมความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองโดยการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุปรียา วงษ์ตระหง่าน. (2544). **การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning)**. **วารสารกองบริการการศึกษา (ม.ข.)**, 12(90) 25-29.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน). (2550). **รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านเป่าวิทยา**. กรุงเทพฯ: สมศ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). **การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.